

СУЧАСНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ЛОМБАРДІВ В УКРАЇНІ

©2021 НЕДІЛЬСЬКА Л. В., МАРЧЕНКО Д. А.

УДК 336.734

JEL: G21

Недільська Л. В., Марченко Д. А. Сучасний вектор розвитку ломбардів в Україні

Метою статті є встановлення сучасного вектора розвитку ломбардів в Україні. Проаналізовано сучасний стан ринку ломбардних кредитів і здійснено його детальний аналіз з позиції можливостей і загроз на макрорівні та сильних і слабких сторін на мікрорівні. У ході SWOT-аналізу стану ринку ломбардних кредитів встановлено відносну збалансованість перспектив і викликів економічного, соціального та політичного характеру, що чинять вплив на функціонування ломбардів. Висунуто гіпотезу про суттєвий вплив на розвиток ломбардів в Україні таких факторів, як платоспроможність населення та обсяги розвитку економіки (за показником ВВП на душу населення). Сформовано регресійну модель розвитку ринку ломбардного кредитування, економічна інтерпретація якої полягає в можливості збільшення обсягу виданих ломбардних кредитів при збільшенні обсягу середньомісячних доходів громадян, а їх скорочення можливе при зростанні рівня безробіття в Україні та нарощенні рівня ВВП на душу населення. Зроблено припущення, що результати моделі відображають критичну межу сукупного впливу обраних соціально-економічних факторів, коли низькі доходи населення при високому рівні безробіття та повільному прирості ВВП зумовлюють нетрадиційний ефект – скорочення обсягів ринку короткострокового кредитування, що характеризується ефектом поведінкових фінансів, коли для позичальників важливіше уникнути невиправданих витрат, ніж отримати короткочасну вигоду. Акцентовано, що можливості розвитку ломбардів зосереджені у векторі їх якісного оновлення: формування законодавчого підґрунтя для саморегулювання ринку, поглиблення роботи стосовно підвищення фінансової грамотності населення, зокрема обізнаності населення про ризики отримання кредитів у ломбардах.

Ключові слова: ломбарди, фінансові установи, короткострокові кредити, застава, відсоткові ставки.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-222-228>

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 12.

Недільська Лариса Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Поліський національний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: larisa.nedelskaya@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0528-9021>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3940880/larisa-nedelskaya/>

Scopus Author ID: 57210161256

Марченко Дарина Анатоліївна – магістрантка, Поліський національний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: marchenko_dasha@ukr.net

UDC 336.734

JEL: G21

Nedilska L. V., Marchenko D. A. Modern Vector of Development of Pawnshops in Ukraine

The article is aimed at establishing a modern vector of development of pawnshops in Ukraine. The current state of the pawnshop loans market is analyzed and its detailed analysis is carried out from the point of view of opportunities and threats at the macrolevel and strengths and weaknesses at the microlevel. In the course of a SWOT analysis of the state of the pawnshop loans market, the relative balance of prospects and challenges of economic, social and political nature, which have an impact on the functioning of pawnshops, is determined. The hypothesis about the significant impact on the development of pawnshops in Ukraine such factors as the solvency of the population and the volume of economic development (in terms of GDP per capita) is put forward. A regressive model of development of the pawnshop lending market is formed, the economic interpretation of which is the possibility of increasing the volume of issued pawnshop loans with an increase in the volume of average monthly incomes of citizens, and their reduction is possible with an increase in the unemployment rate in Ukraine and a build-up in the level of GDP per capita. It is assumed that the results of the model reflect a critical limit of the cumulative impact of selected socio-economic factors, when low incomes of the population with high unemployment and slow GDP growth cause an unconventional effect – a reduction in the volume of the short-term lending market, characterized by the effect of behavioral finances, when it is more important for borrowers to avoid unjustified costs than to receive short-term benefits. It is emphasized that the possibilities of development of pawnshops are concentrated in the vector of their qualitative renewal: the formation of a legislative basis for self-regulation of the market, deepening of work to improve financial literacy of the population, in particular, public awareness of the risks of obtaining loans in pawnshops.

Keywords: pawnshops, financial institutions, short-term loans, collateral, interest rates.

Fig.: 1. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 12.

Nedilska Larisa V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Zhytomyr National Agroecological University (7 Staryi Blvd., Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: larisa.nedelskaya@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0528-9021>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3940880/larisa-nedelskaya/>

Scopus Author ID: 57210161256

Marchenko Daryna A. – Graduate Student, Polissia National University (7 Staryi Blvd, Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: marchenko_dasha@ukr.net

У світовій практиці ломбарди є важливою складовою інфраструктури фінансово-кредитного ринку. Закордонні та вітчизняні науковці стверджують, що специфіка діяльності ломбардів дає змогу підтримувати мінімально достатній рівень фінансового забезпечення низькоплатоспроможних верств населення. Соціально-економічне значення ломбардів переважає над недоліками організаційного та правового характеру, що підтверджується їх популярністю та нееластичним попитом у багатьох країнах світу та в різні періоди економічного розвитку.

Відповідно до вітчизняного положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами «виключним видом діяльності ломбардів є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг» [11]. У світовому вимірі активний розвиток ломбардів спостерігається в умовах бідності, безробіття, низької платоспроможності та зростання злочинності [1–3]. Ключовими ознаками ломбардного кредиту в усьому світі визнають: високі відсоткові ставки, низьку оцінку вартість, певну обмеженість переліку предметів застави, окремі недобросовісні дії з боку ломбардів [1–3; 7–9; 12]. Разом із цим, до беззаперечних переваг ломбардних кредитів слід віднести: можливість швидко отримати ліквідні фінансові кошти на будь-які потреби; використовувати супутні послуги ломбардів для поширення матеріальних цінностей культурного характеру (картини, раритетні та ексклюзивні речі) [8].

Наукові розвідки причинно-наслідкових зв'язків розвитку ломбардів в Україні висвітлено в роботах низки вітчизняних науковців, таких як С. Бойко, Н. Дребот, Т. Завора, О. Калівошко, А. Кеба, Г. Козаченко, Л. Леваєва, М. Миколишин, Є. Пархоменко, Н. Радченко, Я. Танчак, Л. Шаповал, О. Щевелева та ін. Однак проблемним залишається питання перспектив розвитку ломбардів, що визначатиме особливості функціонування вітчизняного ринку фінансових послуг.

Метою даного дослідження є встановлення сучасного вектора розвитку ломбардів в Україні. Дослідження базувалося на застосуванні традиційного методичного інструментарію:

- ✦ *абстрактно-логічний метод* – при визначенні сутності та особливостей функціонування ломбардів;
- ✦ *статистико-економічний* – при аналізі їх сучасного стану та тенденцій розвитку;
- ✦ *SWOT-аналіз* – при вивченні факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування ломбардів;
- ✦ *кореляційно-регресійний аналіз* – при встановленні тісноти зв'язку між ключовими детермінантами та виявленні закономірностей розвитку ломбардів в Україні.

Повноцінне функціонування різних видів кредитних установ на високоякісному рівні надає країні можливість досягати найвищого щабля розвитку національної економіки. На кінець 2020 р. у Державному реєстрі фінансових установ містилась інформація про 302 ломбарди з активами близько 4 млрд грн. Впродовж 2018–2020 рр. обсяги наданих ломбардами фінансових кредитів під заставу ювелірних виробів, побутової техніки та іншого майна залишалися відносно незмінними (табл. 1), що свідчить про стійкий нееластичний попит на послуги цих фінансових установ.

Важливо, що за досліджуваний період при суттєвому зростанні суми наданих кредитів (на 0,8%) знизилась оцінка вартість прийнятого в заставу майна (на 4,9%), яка у 2018 р. становила 121% від суми наданих кредитів, а у 2020 р. – 114%. Така тенденція підтверджує тезу експертів НБУ про те, що «ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стійких фінансових інститутів в Україні» [4]. Варто відмітити, що лише 8–15% наданих ломбардами кредитів погашаються за рахунок заставного майна, а решта – шляхом звичайного погашення фінансових зобов'язань. Традиційно найпопулярнішими предметами застави ломбардного кредиту виступають вироби із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння (рис. 1).

Нинішній розвиток ринку ломбардного кредитування наражається на низку перешкод мікро- та макrorівнів. Детальний аналіз стану ринку ломбардних кредитів з позиції можливостей і загроз макrorівня та сильних і слабких сторін мікрорівня (табл. 2) свідчить про відносну збалансованість перспектив і викликів економічного, соціального та політичного характеру, що чинять вплив на функціонування ломбардів.

Сильні сторони ринку ломбардного кредитування переважно пов'язані із задоволеністю інтересів клієнтів – доступністю та легкістю оформлення кредитів для широких верств населення. Натомість до слабких сторін ринку ломбардного кредитування слід віднести, передусім, проблеми функціонування самих ломбардів як суб'єктів фінансового ринку: висока конкуренція на кредитному ринку; дотримання специфічних вимог щодо організації ломбардної діяльності; забезпечення спеціальних умов зберігання заставного майна; складність перевірки законності походження предмету застави тощо. Разом із цим, на вітчизняному ринку ломбардного кредитування мають місце недоліки, притаманні ломбардам усього світу: надзвичайно високі відсоткові ставки та значне заниження вартості заставного майна.

Можливості розвитку ломбардів, передусім, зосереджені у векторі їх якісного оновлення з метою вдосконалення фінансового ринку загалом, що наразі активно пропагується Національним банком України. Варто відмітити, що розширивши сферу регулювання фінансового ринку, у 2020 р. Національний банк Украї-

Оцінка наданих кредитів ломбардами України у 2018–2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміна 2020 р. до 2018 р.	
				абсолютна	відносна, %
Сума наданих фінансових кредитів під заставу, млн грн	16442,3	18178,5	16570,9	128,6	0,8
Оцінна вартість майна, прийнятого в заставу, млн грн	19926,8	21156,4	18951,1	-975,7	-4,9
Сума погашених фінансових кредитів, млн грн	16139,7	17840,8	16629,8	490,1	3,0
з них: погашено за рахунок майна, наданого в заставу, млн грн	1742,8	2396,9	2886,0	1143,2	65,6
Питома вага погашених кредитів у загальній сумі виданих, %	98,2	98,1	100,4	2,2	х
Питома вага кредитів, що погашаються за рахунок майна, наданого в заставу, %	8,7	11,3	15,2	6,5	х

Джерело: розраховано за даними НБУ.

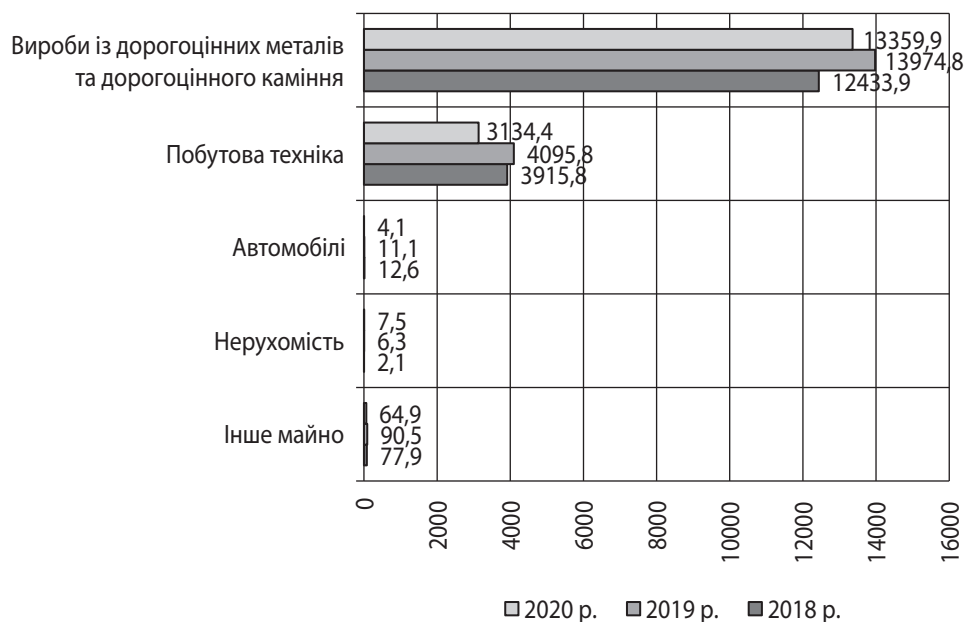

Рис. 1. Вартість предметів застави при ломбардному кредитуванні у 2018–2020 рр., млн грн

Джерело: побудовано за даними НБУ.

ни окреслив інструменти підвищення ефективності ринку ломбардів. Зокрема, державним регулятором заплановано сформулювати законодавче підґрунтя для саморегулювання ринку, поглибити роботу стосовно підвищення фінансової грамотності населення, зокрема обізнаності населення про ризики отримання кредитів у ломбардах.

Незважаючи на окреслені НБУ перспективи розвитку ломбардів, досі залишається низка загроз економічного, соціального та політичного характеру, які стримують оновлювальні процеси. Передусім, це стосується прогалів нормативного поля, оскільки діяльність ломбардів і функціонування ринку ломбардних кредитів залишаються недостатньо врегу-

льованими через відсутність спеціалізованих законодавчих актів. Натомість саме ломбарди, робота яких пов'язана зі специфічними загрозами операцій із заставним майном, потребують ретельного нагляду та суворого контролю за діяльністю.

З огляду на виявлені у ході SWOT-аналізу чинники та враховуючи результати досліджень вітчизняних науковців [5–10; 12], було висунуто гіпотезу про те, що на розвиток ломбардів в Україні найсуттєвіше впливають такі фактори, як платоспроможність населення та обсяги розвитку економіки (за показником ВВП на душу населення). Так, з метою оцінки фінансово-економічних умов розвитку ломбардів в Україні використано метод кореляційно-

SWOT-аналіз чинників розвитку ломбардів в Україні

МІКРОРІВЕНЬ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливість мікрокредитування при низькому рівні середньомісячних доходів громадян	Висока конкуренція на ринку фінансових послуг
	Незначна диверсифікованість діяльності ломбардів
Отримання послуги максимально спрощено порівняно з банківським кредитуванням (потрібен лише паспорт)	Необхідність дотримання специфічних вимог щодо організаційно-правової форми організації ломбардної діяльності
Широкий перелік предметів застави, які можна швидко «перетворити» в готівку: побутова техніка, дорогоцінні метали, цінні папери тощо	Необхідність створення спеціальних умов зберігання заставного майна
	Нерозвиненість безготівкових розрахунків у сфері ломбардного кредитування
Відсутність впливу кредитної історії позичальника на рішення про кредитування	Складність перевірки законності походження предмету застави
Можливе подовження кредитного договору після закінчення його терміну	Суттєво занижена вартість коштовних речей при їх передачі у заставу
Можливість погашення кредиту як частинами протягом строку використання, так і в кінці його терміну	Висока ймовірність погашення заборгованості шляхом реалізації застави, оскільки відсутні підтвердження платоспроможності позичальників
Наявність гнучкої системи знижок у кредитуванні для постійних клієнтів	Висока відсоткова ставка – інколи до 800% річних
Обмеження зобов'язань позичальника перед кредитором, на відміну від банківських кредитів	Додаткові витрати ломбардів у зв'язку із зберіганням, страхуванням і збутом невикуплених речей
	Можливість зловживань і низької компетентності працівників ломбардів
Легкий доступ до фінансових установ через їх широке поширення в містах і селищах на всій території України	Обслуговування великої кількості дрібних кредитів, що посилює низку ризиків
	Максимізація прибутку ломбардів за умови нехтування соціальним добробутом клієнтів
МАКРОРІВЕНЬ	
Можливості	Загрози
Посилення регуляторного впливу (з 2019 р. регулятором діяльності ломбардів став НБУ)	Відсутність в Україні спеціального законодавчого регулювання створення ломбардів та ведення їх діяльності
Ломбарди є перспективними внутрішніми інвесторами	
Ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів	Масове зниження платоспроможності населення через підвищення рівня безробіття та інфляцію
Законодавче обмеження можливості залучення коштів фізичних осіб (крім їх учасників) у будь-якій формі	Відсутність державного регулювання встановлення вартості заставного майна стосовно її співвідношення ринковим цінам
Можливість поєднання діяльності з ломбардного кредитування із наданням окремих видів супровідних послуг	
Національний банк планує встановити кваліфікаційні вимоги до керівників ломбардів, у тому числі щодо їх бездоганної ділової репутації та професійної придатності, а також щодо бездоганної ділової репутації власників істотної участі	Недостатня захищеність прав та інтересів користувачів послуг ломбардів як загалом, так і порівняно з іншими видами кредитування, що здійснюється в Україні

Джерело: авторська розробка.

регресійного аналізу за базовим показником обсягів виданих ломбардних кредитів у млн грн (Y – залежна змінна). В основу кореляційно-регресійної моделі покладено аналітичні дані 10-річного періоду (табл. 3) у розрізі таких показників:

★ розмір середньомісячних доходів громадян в Україні (x_1). Вибір даного показника спричинено твердженнями науковців та експертів про тісний причинно-наслідковий зв'язок досліджуваних процесів, зокрема: при під-

вищенні рівня середньої заробітної плати в Україні повинно спостерігатися скорочення обсягів виданих ломбардних кредитів, а при зниженні заробітної плати – відповідне нарощення;

- ✦ *рівень безробіття в Україні (x_2)*. Вибір даного фактора обумовлено припущенням про те, що зростання рівня безробіття сприяє збільшенню обсягів виданих ломбардних кредитів, оскільки населення потерпає через низьку платоспроможність;
- ✦ *обсяги ВВП на душу населення (x_3)*. Вибір даного показника пов'язано з високою ймовірністю наявності впливу нарощення обсягів виробництва в країні на покращення матеріального стану населення, а отже, на скорочення обсягів виданих ломбардних кредитів.

Матриця парних коефіцієнтів кореляції (табл. 4) свідчить, що всі показники, включені у модель, мають помітний і дуже сильний зв'язок зворотної (–) дії, що підтверджує попередньо сформовану гіпотезу. Найбільша тіснота зв'язку існує між величиною обсягів ломбардних кредитів (Y) та обсягом ВВП на душу населення (x_3), що також ло-

гічно пов'язує вагомість розвитку економіки з добробутом населення та потребою в короткострокових кредитах на покриття термінових поточних потреб.

У результаті багатофакторного регресійного аналізу було отримано рівняння множинної регресії:

$$Y = 7137,30 + 0,4615 \cdot X_1 - 262,2087 \cdot X_2 - 0,0887 \cdot X_3.$$

Коефіцієнт множинної кореляції (R) становить 0,9879, коефіцієнт детермінації (R^2) – 0,9760, а середня помилка апроксимації – 4,88%, що свідчить про дуже сильний зв'язок між результативною ознакою Y та обраними факторами X_i . Загальна значущість гіпотези підтверджується результатами F -статистики: $F = 81,40$ при $F_{кр} = 4,76$. Оскільки фактичне значення $F > F_{кр}$, то коефіцієнт детермінації статистично значущий, і рівняння регресії статистично надійне.

Економічна інтерпретація моделі враховує одночасний сукупний вплив усіх окреслених параметрів і полягає в такому:

- ✦ збільшення обсягу середньомісячних доходів громадян в Україні на 1 грн при одночасному впливі існуючого безробіття та відповідного рівня розвитку економіки може привести до збільшення обсягу виданих ломбардних кредитів у середньому на 0,462 млн грн;

Таблиця 3

Вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу рівня розвитку ломбардів в Україні

Рік	Обсяг виданих ломбардних кредитів, млн грн (Y)	Розмір середньомісячних доходів громадян в Україні, грн (x_1)	Рівень безробіття в Україні, % (x_2)	Обсяги ВВП на душу населення, тис. грн (x_3)
2011	3258,4	2639	8,6	28813
2012	3968,6	3031	8,1	30912
2013	3792,4	3273	7,7	31988
2014	3050,2	3470	9,7	35834
2015	2293,8	4207	9,5	46210
2016	2148,7	5187	9,7	55583
2017	1741	7105	9,9	70224
2018	1395,5	8867	9,1	84192
2019	1243,9	10503	8,6	94589
2020	976,7	11596	9,9	100432

Джерело: розраховано за даними НБУ.

Таблиця 4

Кореляційна матриця, що показує ступінь залежності між змінними

	Y	x_1	x_2	x_3
Y	1	-0,9143	-0,6323	-0,9461
x_1	-0,9143	1	0,3656	0,9941
x_2	-0,6323	0,3656	1	0,4277
x_3	-0,9461	0,9941	0,4277	1

Джерело: авторська розробка.

- ✦ зростання рівня безробіття в Україні на 1% при одночасному впливі низьких середньомісячних доходів громадян і недостатньому рівні розвитку економіки може призвести до зменшення обсягу виданих кредитів у середньому на 262,209 млн грн;
- ✦ збільшення рівня ВВП на душу населення в Україні на 1 тис. грн може привести до зменшення обсягу виданих кредитів у середньому на 0,0887 млн грн.

Установлено, що в досліджуваній ситуації 97,6% загальної варіабельності обсягу виданих кредитів ломбардами України пояснюється зміною всіх вищенаведених факторів. На підставі максимального значення коефіцієнта β_1 визначено, що у сформованій моделі найбільший вплив на обсяг виданих ломбардних кредитів чинить фактор x_1 – розмір середньомісячних доходів громадян в Україні.

Результати моделі відображають критичну межу сукупного впливу обраних соціально-економічних факторів, коли низькі доходи населення при високому рівні безробіття та повільному прирості ВВП зумовлюють нетрадиційний ефект – скорочення обсягів ринку короткострокового кредитування. Очевидно, що проблема низької платоспроможності населення поглиблюється ризиками втрати майна, бідності, морального несприйняття тощо.

Слід відмітити, що результати моделі свідчать про присутність значного ефекту поведінкових фінансів з боку потенційних клієнтів ломбардів, коли для позичальників важливіше уникнути можливих збитків (ломбардний кредит занадто дорогий, а оцінна вартість застави значно занижена), ніж отримати вигоду (невеликий за розміром короткостроковий кредит). Отже, розвитку ломбардів, як і будь-яких фінансових установ, притаманні характеристики поведінкових фінансів, які у вітчизняних реаліях посилені факторами складного політичного та соціального характеру.

ВИСНОВКИ

Отже, серед вітчизняних фінансових установ ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів. Аналіз стану ринку ломбардних кредитів дозволив встановити відносну збалансованість перспектив і викликів економічного, соціального та політичного характеру, що чинять вплив на функціонування ломбардів.

Кореляційно-регресійний аналіз ключових параметрів розвитку ринку ломбардного кредитування дозволив побудувати модель, економічна інтерпретація якої полягає в можливості збільшення обсягу виданих ломбардних кредитів при збільшенні обсягу середньомісячних доходів громадян, а їх скорочення можливе при зростанні рівня безробіття в Україні та нарощенні рівня ВВП на душу населення, що в сукупності характеризується ефектом поведінкових фінансів, коли для

позичальників важливіше уникнути невиправданих витрат, ніж отримати короточасну вигоду. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. D'Este, R. The Effects of Stolen-Goods Markets on Crime: Pawnshops, Property Theft, and the Gold Rush of the 2000s. *The Journal of Law and Economics*. 2020. Vol. 63. No. 3. P. 449–472. DOI: <https://doi.org/10.1086/707785>
2. García-Santillán, A., Ramos-Hernández, J. J., Hernández-González, S., Rivera-Santiago P. Pawnshops: Are They Really a Solution for the Vulnerable Population? *Ecoforum Journal*. 2017. Vol. 6. Is. 1. URL: <http://www.ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/view-File/554/341>
3. Posey, P. Refinancing the American Dream: The Consequences of Targeted Financial Policy for Political and Racial Inequality in the United States. 2019. URL: <https://repository.upenn.edu/edissertations/3229/>
4. Біла книга «Майбутнє регулювання діяльності ломбардів» / НБУ. Київ, 2020. 24 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_lombard_2020.pdf?v=4
5. Бойко С. В., Кеба А. А. Сучасний стан та перспективи розвитку ломбардів в Україні. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 16. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15115321262724.pdf>
6. Дребот Н. П., Танчак Я. А., Миколишин М. М. Тенденції розвитку небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2020. Т. 30. № 1. С. 109–114. DOI: <https://doi.org/10.36930/40300119>
7. Калішошко О. Структурна характеристика ломбардів як інфраструктурної одиниці фінансово-кредитного ринку. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2019. Вип. 42. С. 61–71. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2019.42.0.2939>
8. Козаченко Г., Завора Т., Шаповал Л. Інструментарій визначення впливу соціальної безпеки на розвиток ломбардної діяльності України. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Вип. 3-4. С. 120–132. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.03.120>
9. Леваєва Л. Ю. Інвестиційна стратегія розвитку ломбардів. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 37. Ч. 1. С. 226–236.
10. Пархоменко Є. Ю. Інституційний статус ломбардів та його вплив на аудит фінансової звітності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 377–383. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-5_0-pages-377_383.pdf
11. Положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про порядок надання фінансових послуг ломбардами»: затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.04.2005 р. № 3981. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05#Text>
12. Радченко Н. Г., Щевелєва О. В. Ломбард – реалії сьогодні // II міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування»: тези доповідей (13–14 червня 2019 р.). С. 86–87. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/8170>

REFERENCES

- “Bila knyha «Maibutnie rehuliuвання diialnosti lombardiv» [White Paper "Future Regulation of Pawnshops"]. NBU. Kyiv, 2020. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_lombard_2020.pdf?v=4
- Boiko, S. V., and Keba, A. A. “Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku lombardiv v Ukraini” [The Modern State and Prospects of Lombard Development in Ukraine]. *Internauka. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 16 (2017). <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15115321262724.pdf>
- D’Este, R. “The Effects of Stolen-Goods Markets on Crime: Pawnshops, Property Theft, and the Gold Rush of the 2000s”. *The Journal of Law and Economics*, vol. 63, no. 3 (2020): 449-472.
DOI: <https://doi.org/10.1086/707785>
- Drebot, N. P., Tanchak, Ya. A., and Mykolyshyn, M. M. “Tendentsii rozvytku nebankivskykh finansovykh ustanov na rynku finansovykh posluh Ukrainy” [Trends in the Development of Non-Banking Financial Institutions in the Financial Services Market of Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 30, no. 1 (2020): 109-114.
DOI: <https://doi.org/10.36930/40300119>
- Garcia-Santillan, A. et al. “Pawnshops: Are They Really a Solution for the Vulnerable Population?” *Ecoforum Journal*, vol. 6, no. 1 (2017). <http://www.ecoforumjournal.ro/index.php/eco/article/viewFile/554/341>
- Kalivoshko, O. “Strukturna kharakterystyka lombardiv yak infrastrukturalnoi odynytisi finansovo-kredytnoho rynku” [Structural Characteristics of Pawnships as an Infrastructural Unit of the Financial and Credit Market]. *Formuvannya rynkovoї ekonomiky v Ukraini*, no. 42 (2019): 61-71.
DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2019.42.0.2939>
- Kozachenko, H., Zavora, T., and Shapoval, L. “Instrumentarii vyznachennia vplyvu sotsialnoi bezpeky na rozvytok lombardnoi diialnosti Ukrainy” [Tools for Determining Social Security Impact on the Development of Pawnshop Activity of Ukraine]. *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, no. 3-4 (2019): 120-132.
DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.03.120>
- [Legal Act of Ukraine] (2005). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05#Text>
- Levaieva, L. Yu. “Investytsiina stratehiia rozvytku lombardiv” [The Investment Strategy of the Lombards Development]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, vol. 1, no. 37 (2018): 226-236.
- Parkhomenko, Ye. Yu. “Instytutitsiinyi status lombardiv ta yoho vplyv na audyt finansovoi zvitnosti” [The Institutional Status of Pawnshops and its Impact on the Audit of Financial Reporting]. *Biznes Inform*, no. 5 (2018): 377-383. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-5_0-pages-377_383.pdf
- Posey, P. “Refinancing the American Dream: The Consequences of Targeted Financial Policy for Political and Racial Inequality in the United States. 2019”. <https://repository.upenn.edu/edissertations/3229/>
- Radchenko, N. H., and Shchevelieva, O. V. “Lombard – realii syohodennia” [Pawnshop – The Realities of Today]. *Sotsialno-ekonomichni problemy rozvytku biznesu ta mistsevoho samovriaduvannia*. 2019. <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/8170>

УДК 336.225

JEL: G23; G28; H30; H39

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІСКАЛЬНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

©2021 ШАПОШНИКОВ К. С., КРИЛОВ Д. В., ЯКУШКО І. В.

УДК 336.225

JEL: G23; G28; H30; H39

Шапошников К. С., Крилов Д. В., Якушко І. В. Теоретичні аспекти визначення сутності фіскальних інструментів

Головною метою цієї статті є дослідження наявних наукових концепцій розгляду сутності категорії «фіскальний інструмент» та обґрунтування сутності цієї дефініції. Зазначено, що постає актуальне питання поглиблення сформованих і розробки нових положень у сфері функціонування фіскальної системи, пошуку оптимальної моделі розвитку такої системи. Таким чином, існує потреба в реалізації нових досліджень у зазначеній сфері для поглиблення теоретичних аспектів функціонування фіскальної системи, включаючи необхідність обґрунтування змісту окремих наукових категорій і конкретизації вже існуючих. У статті розглянуто сутність категорії «економічний інструмент», проведено аналіз існуючих концепцій дослідження цієї дефініції. Встановлено, що цей вид інструментів є невід’ємною складовою всього механізму державного регулювання національної економіки, стимулювання розвитку окремих галузей господарства, управління державною власністю. Це дозволило продовжити далі вивчати роль різних видів економічних інструментів у забезпеченні ефективного функціонування національної економіки, зокрема фіскальних. Також встановлено, що в переважній більшості випадків, використовуючи категорію «фіскальний інструмент», науковці часто ототожнюють її з дефініцією «податковий інструмент». У значній кількості робіт при розгляді подібних наукових понять від слова «фіскальний» також недостатньо уваги приділяється саме конкретизації змісту фіскальних інструментів. Таким чином, у статті запропоновано розглядати зміст категорії «фіскальний інструмент» таким чином: фіскальний інструмент – засіб, який використовується для акумулювання фінансових ресурсів економічних суб’єктів з метою формування доходів державного бюджету.

Ключові слова: фіскальний інструмент, фіскальна політика, податковий інструмент, фіскальна система, податкова система.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-228-233>

Рис.: 1. **Бібл.:** 12.

Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, начальник відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (вул. Митрополита Василя Липківського, 36, Київ, 03035, Україна)

E-mail: k.s.shaposhnykov@gmail.com